

KÖZÉP- Tisza

A KÖZÉP-TISZA-VIDÉKI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG LAPJA 48. évfolyam • 2025. április

Az összefogás győzelme a folyó felett

2000 áprilisában a Tisza majdnem elnyelte a „világot”

A védekezés jelképévé vált Közép-Európa legnagyobb buzgárja, Tiszásas 2000. május 2.

25 éve vonult le a legnagyobb árhullám a Közép-Tiszán

Mintha Petőfi Sándor ismert sorai elevenedtek volna meg azokban a napokban. Az, hogy a szőke folyó mégsem nyelte el a fél világot, elsősorban az összefogásnak, a példaszerű együttműködésnek köszönhető. Éppen 25 éve, hogy az eddigi legnagyobb árhullám tetőzött a Közép-Tiszán, árvízi veszélyhelyzetet, rendkívül védelmi készültséget követelve. Szolnokonál soha nem látott magasságig, 1041 centiméterig nyújtózott a folyó vízszintje, és másodpercenként 2610 köbméter víz áramlott a töltései között. A következő oldalakon a 2000 tavaszán történt eseményeket elevenítjük fel, valamint a védekezés jelentősebb mozzanatait idézzük fel.

Alig tettük magunkat túl a Tiszán levonult cianid- és nehézfém-szennyezés okozta sokkon, márciusban már sűrűsödni kezdtek a baljós előjelek. A folyó vízgyűjtőjére lehullott csapadék területi átlaga 1998. áprilisától 2000. márciusáig - egy-két hónap kivételével -, minden hónapban meghaladta a sokévi átlagot. Ezért a talaj teljes egészében telítődött, ami a felszíni lefolyást lényegesen elősegítette. (Az Alföldön a víz borította területek nagysága ekkortájt meghaladta az 1999-es rendkívüli belvízi helyzet idején kialakult előntéseket.) Szintén aggasztó hírek érkeztek a hegyekből, a vízgyűjtőn a hóvízkészlet elérte a 8,1 köbkilométert, március közepére a hó vastagsága ezer méter felett mindenhol meghaladta a 60 centimétert, sőt, helyenként elérte a 200 centit, ami bő kétszerese a sokévi átlagnak.

A tavasz első hónapja kiadós csapadékot hozott, március 25-től április 6-ig szinte folyamatosan, az egész Kárpát-medencében esett, miközben fokozatosan nőtt a nappali felmelegedés, aminek hatására a felhalmozódott hó intenzíven olvadni kezdett. A hirtelen olvadás és a lehullott eső együttes következményeként a Tisza vásárosnaményi szelvényében 806 centiméteren tetőző árhullám keletkezett. Az elkövetkezendő napokban azonban tovább szakadt az eső, ami további gyors hóolvadást

idézett elő, s újabb árhullámokat indított el. Tiszán, a Szamoson, a Bodrogon, a Sajón és a Hernádon egyaránt magas vízszintek alakultak ki. Április 6-án a Zagyva és Tarna találkozásánál meg kellett nyitni mind a jásztelki, mind pedig a borsóhalmi vésztározót a Zagyva főága középső és alsó szakaszainak tehermentesítése érdekében. Nagyon magas árhullámok alakultak ki a Körösök vízrendszerében is. A Tisza felső mellékfolyóin létrejött árhullámok a magyarországi szakaszon szinte egy időben, április 8-án tetőztek és a Tiszában igen magas szinten találkozáva, egy hullámként vonultak le. Ez a második árhullám Vásárosnaménynál április 8-án este tetőzött 882 cm-es vízállással. (Itt az első és a második árhullám tetőzése közötti időkülönbség mindössze 6 nap volt.) A második tiszai árhullám tehát gyorsan utolérte az előzőt, és Tiszabercelnél már fokozatos vízszintemelkedést figyelhettünk meg. A naményi tetőzés alapján Szolnoknál ekkor már 1050 cm-es tetőzést prognosztizáltak az igazgatóság hidrológusai!

Az árhullám hatalmas méretére jellemző volt, hogy a tiszaberceli szelvénytől egészen a mindszenti vízmércéig megdöntötte az eddigi maximális vízszinteket, mégpedig Tiszabercelnél 4 centiméterrel, Tokajnál 34 centivel, Kiskörénél 52 centivel, Szolnoknál 67 centivel, Tiszaugnál pedig 88 centivel haladta meg az addigi legnagyobb vízállásértékeket.

Április 7-én az igazgatóság összes tiszai védvonal-szakaszán III. fokú készültséget kellett elrendelni. Aznap összeült a Jász-Nagykunszolnok Megyei Védelmi Bizottság (a testület május 10-ig folyamatosan ülésezett) és döntött arról, hogy dr. Nagy István, a KÖTIVIZIG igazgatója javasolja az illetékes miniszternek: az Orbán Viktor miniszterelnök vezette Kormány rendeljen el rendkívüli védekezési készültséget és hirdesse ki a veszélyhelyzetet a Közép-Tisza vidékére.

**A szolnoki Gutenberg tér
április 18-án**

A Kormány április 8-án ezt meg is tette, megállapította az árvízi veszélyhelyzetet, s az igazgatóság teljes tiszai szakaszán, a Zagyva és a Hármas-Körös visszaduzzasztással érintett szakaszán, valamint a Hortobágy-Berettyón április 8-án 22 órától rendkívüli védelmi készültséget rendelt el.

A naményi tetőzés alapján a védelemvezetés módosította a felkészülési szinteket: az LNV (legnagyobb vízszint), illetve a MÁSZ (mértékadó árvízszint) + 50 cm-re kellett a védelmi műveket kiépíteni úgy, hogy azok magasságilag fejleszthetők legyenek. Az ezt követő napokban gőzerővel folyt a védelmi anyagok átcsoportosítása, beszerzése, a művek kiépítése, valamint a védekezéshez szükséges munkacapatok, gépek mozgósítása. A tetőzés értékét a Közép-Tiszán ekkor már mintegy 60-70 cm-re becsülték az 1999-es maximum felett, ennek megfelelően tovább pontosították a felkészülési szinteket (LNV + 70 cm, illetve MÁSZ + 50 cm) és az ideiglenes védművek kiépítési magasságát. A nyúlgátak kialakítását, a töltések magasítását fokozott ütemben végezték, pár nap alatt 155 kilométeren!

A magasításokat közel 70 km hosszon hullámverés elleni védelemmel is elláttuk. Április 7-től folyamatosan érkeztek a térségbe műszakiak a többi vízügyi igazgatóságról, elsősorban az ÉDUVIZIG-től, a KDTVIZIG-től, a DÉDUVIZIG-től, a KDVVIZIG-től, az ADUVIZIG-től, a NYUDUVIZIG-től, akikhez később csatlakozott a FETIVIZIG, illetve a TIVIZIG Védelmi Osztaga is. (A társ igazgatóságoktól együttesen 380 kolléga segítette a védekezést.) A beavatkozások nagysága azonban április 10-től a honvédség segítségét is szükségessé tette. A tetőzés körüli napokban a védekezésben résztvevő katonák száma elérte a 2700 főt. Jelentős számú katonai eszköz is a vízügy szolgálatába állt, főként kételtű járművek és egyéb erőgépek, az akolhádi töltésrepedésnél és a tiszajenői ideiglenes védmű megcsúszásánál pedig a MI-8-as helikopterek adtak nélkülözhetetlen támogatást.

Az április 12-i tokaji tetőzés után a szolnoki csúcsot a 1020+20 cm közelében határozták meg a szakemberek, valamint az egész igazgatósági Tisza-szakaszon jelentősen LNV feletti tetőzési értékeket jeleztünk előre.

(Folytatás a 4. oldalon)

Mivel várható volt, hogy az elkövetkezendő időszakban nagyobb mennyiségű csapadék esik, ezért a védelmi szakaszokon belül több helyen nagy mennyiségű védelmi anyagot deponáltak.

Az első, veszélyes árvízi jelenség Tizasüly-Kőtelek között, a téglá falazattal burkolt szakaszon jelentkezett, ezt követte az akolhádi töltésrepedés. Mivel ebben a térségben a tetőzés felé közeledve egyre több jelenség jelentkezett, ezért április 16-án a védelemvezető - a védekezés során első alkalommal - javaslatot tett Tizasüly, Kőtelek és Hunyadfalva

részleges kitelepítésére, amit a védelmi bizottság elnöke el is rendelt.

Miután másutt is egyre nagyobb számban jelentkeztek az igen veszélyes töltésrepedések, rézsűcsúszások, suvadások, ezért április 17-én a védelemvezető javaslatot tett a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Védelmi Bizottság elnökének a Tiszaug-Kunszentmárton közötti vasútvonaltól délre eső megyei területeken található létesítmények, lakóépületek kiürítésére a belterületek kivételével (Szelevény, Csépa és Tizsasas külterülete), valamint a Csongrád Megyei Védelmi Bizottság elnöké

nek az északon a Jász-Nagykun-Szolnok megye által határolt, dél-nyugaton a Tisza által határolt, dél-keleten pedig a Körös által határolt külterületi terület kiürítésére. Ugyancsak április 17-én került sor a Tisza jobb partján a kécskei öblözet Bács-Kiskun megyei külterületeire vonatkozóan a kitelepítés elrendelésére (Tizsakécske, Tizsakécske-Kerekdomb, Laki-kötelek külterülete). Másnap, április 18-án Tiszajenő, Tiszavárkony, Vezensy lakosságának kitelepítésére történt javaslat és határozathozatal, miután Tiszajenőnél először a Terjéki tanyánál megcsúszott a nyúlgát, majd a község mellett történt veszélyes rézsűcsúszás.

Töltésrepedés bevédése Tizasüly-Akolhánánál

Április 17-én érte el az eddigi legnagyobb, 1030 centiméteres vízállást a Tisza Kiskörén, ahol a vízrajzos mérőcsapat másodpercenként 2960 köbméteres maximális vízhozamot regisztrált. Április 19-én 1041 centiméteres vízállással tetőzött a folyó Szolnoknál, 67 centivel az addigi legnagyobb vízszint fölött.

Az igazgatóság által az árvízvédelmi védekezésben foglalkoztatottak létszáma ezen a napon 13328 fő volt. Hat katonai helikopter, 347 építőipari gép, 877 közúti jármű, és 9 vízi jármű is részt vett a hatalmas munkában. A térségben a tetőzés 32 órán keresztül elhúzódott. A szolnoki szelvényben 1000 cm felett 11 napon, az 1999-es csúcs (974 cm) felett 15 napon, az 1970. évi 909 cm-es maximum felett 24 napon, a 800 cm-es (III. fok) vízszint felett pedig 32 napon keresztül „tartózkodott” a víz. A Tisza rekord magas vízszintje jelentősen visszaduzzasztotta a Zagyva és a Hármaskörös torkolat-közel

Szolnok, Zagyva parti lakótelep

távolságban új LNV értékek születtek mindkét folyón.

A tetőzést megelőzően két nappal jelentkezett a védekezés egyik legkritikusabb jelensége Szolnokon, a régi 4-es út kertvárosi szakaszán. A gátórház mellett beszakadt a töltéskoronán lévő úttest és a mentett oldalon igen erős csurgás indult meg. A veszélyes

A szolnoki vízmérce április 19-én

Szolnok, Debreceni út

jelenség azonnali beavatkozást, szádlemezes védelem kiépítését indokolta.

Április 20-án Nagykörű, Csataszög, Szóropusztá, Dobapusztá, Jászladány, Besenyszög, Tizzasüly, Kótelek, Hunyadfalva lakosságának kitelepítési határozata született meg, valamint javaslat Jászkísér és Szászberek kiürítésének előkészítésére. **(Folytatás a 6. oldalon)**

Tisza parti játszótér Szolnokon

Az árvízi jelenségek (szivárgó- és fakadó vizek, csurgások, buzárok, átázás okozta felpuhulás, rézsúcsúszások) folyamatosan jelentkeztek, áradó és apadó ágban egyaránt. A legtöbb rézsúcsúszás-hámlás Tiszasüly-Nagykörű térségében történt, de Tiszakécske-Lakitelek között, és Pusztataskonyánál is több helyen előfordult ez a veszélyes jelenség.

Az árvíz ideje alatt a töltések mentén összesen 356 kilométeren, 839 hektárt borított fakadó víz, szivárgó víz pedig 175 kilométeren jelent meg. A csurgások száma 944 volt, a buzároké pedig 124. Utóbbiak közül az április 18-án feltört tiszasasi bizonyult a legnagyobbaknak, csak ennek a bevédésére 23 600 (!) homokzsákra volt szükség. (Később kiderült: méretével kiérdemelte a Közép-Európa legnagyobb buzára címet, s ma emlékmű áll a faluban.)

A KÖTIVIZIG területén összesen 123 kilométeren kellett nyúlgátat építeni, 30 km-en bordás megtámasztás, 69 km-en pedig hullámverés elleni védmű készült. A védekezés során 314 ezer köbméter homokot és 71 ezer tonna homokos kavicsot használtak fel. Homokzsákból 8,5 millió fogyott, továbbá 388 ezer négyzetméter fólia és 8 200 négyzetméter szádfal!

A rekord vízállás komoly gondokat okozott a vasúti közlekedésben is. A Zagyván átívelő szolnoki és szászberki vasúti híd szerkezetének alsó éle a vízben állt, ezért Szolnokonál - az egyik sín pár lezárása mellett -, megrakott vagonokkal le kellett terhelni a hidat.

A Szolnok-Szajol közötti, a hullámtéren vezető vasúti pálya ágyazata szintén vízben állt, itt szintén le kellett zárni az egyik pályát, a másikon pedig csak lépésben közlekedhettek a vonatok.

A Szolnoki szakaszmérnökség épülete

Talán nem véletlen, hogy a rendkívüli védelmi készütséget május 9-én, az európai győzelem napján szüntették meg. **Laczi Zoltán**

Szolnok, Gutenberg tér

Tiszabura

Nagyrév

Tiszajenő

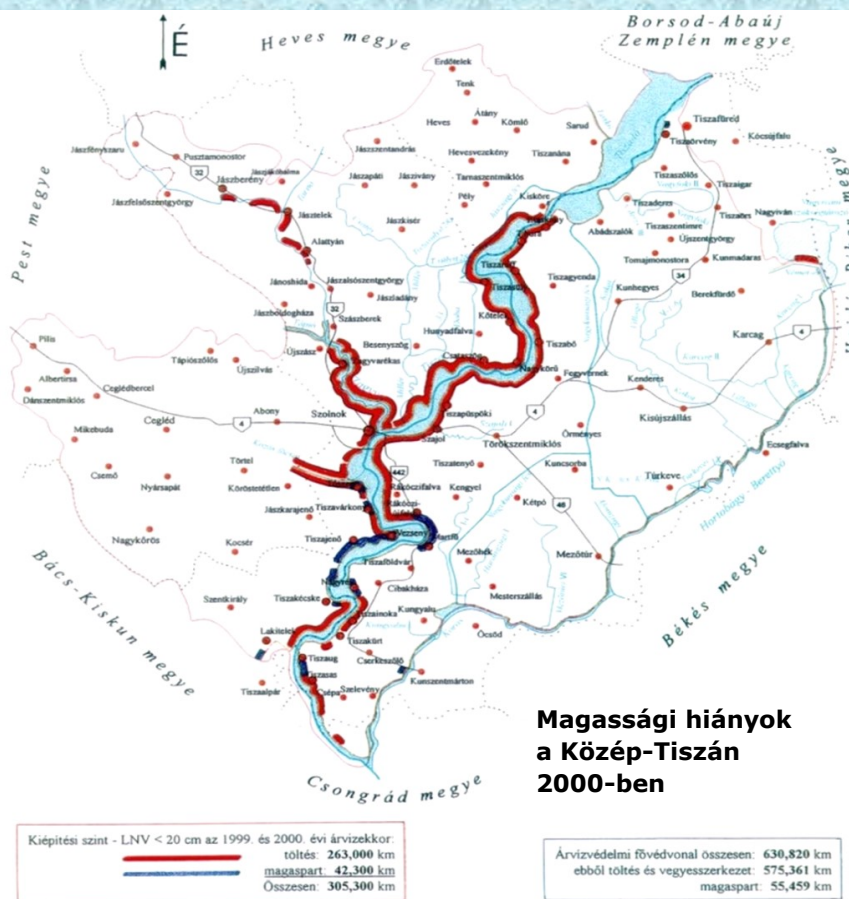
A védekezés vízügyi szakirányítói

Védelemvezető: Dr. Nagy István igazgató

Helyettesei: Barcs Sándorné, Varga László †, Ivaskó Lajos †, Reményi István (KÖTIVIÉP)

Helyreállítások, fejlesztések a Közép-Tiszán

A rekord árvíz levonulását követő időszakban megindultak a helyreállítási munkák, ezzel párhuzamosan - felhasználva a védekezés tapasztalatait - a „szolnoki vízügyes műhely” kezdeményezésére megszületett a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT). A később törvénybe iktatott program kezdettől fogva arra fókuszált, hogy ne a folyó döntse el, hol és mekkora területet áraszt el. Az árvízbiztonság növelése kizárólag az árvízcsúcsok számottevő csökkentésével valószínűsíthető meg, egyrészt az árvízi tározás feltételeinek megteremtésével, másrészt a nagyvízi meder vízszállító kapacitásának javításával, harmadrészt pedig az védművek előírás szerinti kiépítésével. E három tényező együttesen teszi lehetővé a rendkívüli tiszai árhullámok legmagasabb vízszintjének

legalább egy méterrel való csökkentését. Azóta a VTT keretében – a KÖTIVIZIG működési területén – elsőként megépült költségvetési forrásból a Tiszaroffi (5,8 milliárd forintért), ezt követően pedig európai uniós támogatással a Hanyi-Tiszasülyi (19,8 milliárd) és a Nagykunsági (12,9 milliárd) árvízi tározó.

Ezen kívül – jórészt szintén EU-támogatással - több tízmilliárd forint értékben valósultak meg árvízvédelmi beruházások (töltés-erősítések, hullámtérrendezés, üzemirányítás, stb.) a Közép-Tiszán.

(Folytatás a 9. oldalon)

Az 1999. évi árvíz óta folyamatosan fejlesztjük az üzemeltetésünkben lévő árvízvédelmi fővédvonalakat. 1999 és 2024 között mintegy 293 km hosszón végeztünk beavatkozásokat az árvízi biztonság növelésének, illetve helyreállításának érdekében.

A Közép-Tiszán az új MÁSZ értékek (74/2014. BM rendelet) 120-170 cm-rel haladták meg az előtte érvényben lévőket. Az árvízvédelmi fővédvonalaink jelenlegi (2025) magassági hiánya (a magassági biztonság az árvízcsúcs-csökkentő tározók nélkül):

a régi MÁSZ-hoz képest 1,6 km,

az LNV-hez képest 42 km,

az új MÁSZ-hoz képest 360 km.

A védmű fejlesztések mellett jelentős árvízi

biztonságnövelő szerepe volt a VTT keretében épült árvízcsúcs-csökkentő tározóknak és a hullámtéri beavatkozásoknak. (A Tiszaroffi tározót 2009-ben, a Hanyi-Tiszasülyi és a Nagykunsági tározókat pedig 2012-ben avatták fel.) A Tiszaroffi tározót alig fél évvel később, a 2010 júniusában levonult árvízkor meg is nyitották—árapasztó hatása beigazolta az előzetes várakozásokat.

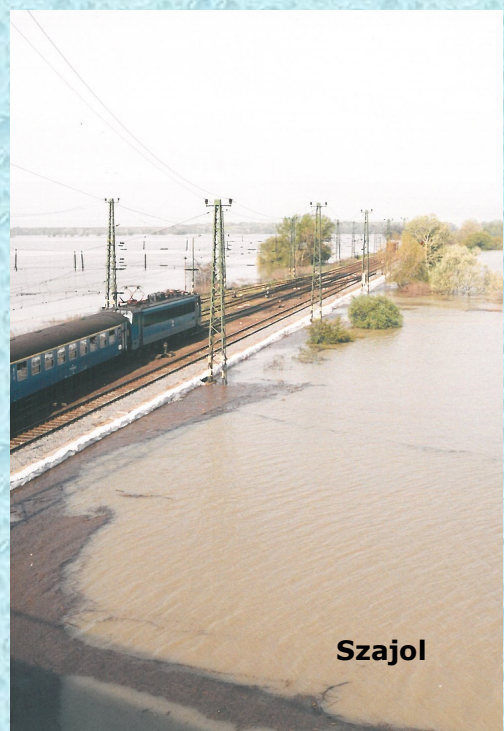
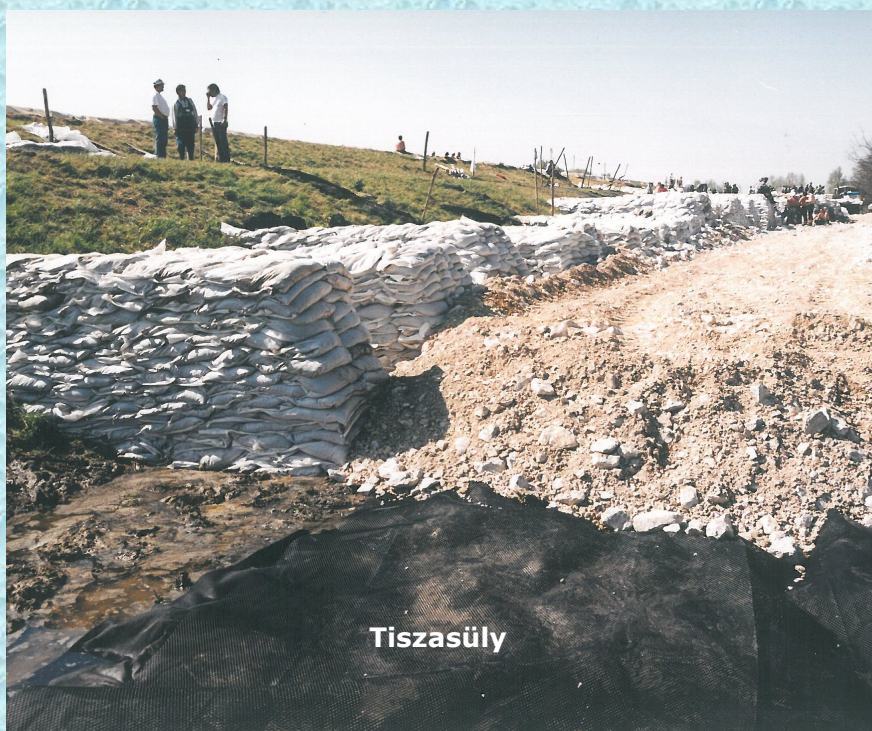
A hullámteret érintően 2006 és 2023 között 8 tiszai (Bivalytó, Szajol, Szórópuszta-Doba, Keskeny, Óballa, Fokorúpuszta, Tiszaug, Martfű) és egy Hármaskörös menti (Istvánháza) helyszínen valósult meg töltésáthelyezés, ahol összesen 24,2 kilométer hosszan épült a medertől távolabb új töltés. Ennek köszönhetően megközelítően 1193,3 hektár területet adtunk vissza a folyónak.

Összegezve – a jelenlegi MÁSZ értékeket figyelembe véve –, mintegy 360 km hosszón van magassági hiányunk (nem véve figyelembe az árvízcsúcs-csökkentő tározók fővédvonalait és a magassági biztonságot). Ennek ellenére megállapítható, hogy az árvízi biztonság a 2000. évi rekord árvízhez képest jelentősen javult a védmű fejlesztéseknek, az árvízcsúcs-csökkentő tározók létesítésének, és a nagyvízi meder vízszállító képességének javítása következtében.

A valós állapotoknak megfelelő kockázatértékelés bevezetését tartjuk szükségesnek, ami alatt azt értjük, hogy a fővédvonal szintje és a MÁSZ viszonya a lényeges, nem pedig a MÁSZ+biztonság.

Danyi Mihály - Koch Márk

A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság lapjának különszáma

Felelős szerkesztő: Laczi Zoltán.

Kiadó: Lovas Attila igazgató.

Tipográfia: Laczi Zoltán.

Cím: 5000 Szolnok, Boldog Sándor István körút 4. Telefon: 56/501-900

További információk, képek: www.kotivizig.hu, www.facebook.com/kotivizig1

